

**ADOMAS
MICKEVIČIUS
IR MOTERYS**

VILNIUS, 2014

A. MICKEVIČIUS – DIDYSIS ROMANTIKAS

„Jau daugiau kaip pusantro šimtmečio mūsų literatūroje gyvuoja Adomo Mickevičiaus poezija, stebinanti savo didybe ir gilumu. Poetas, ištaręs žodžius „Tėvyne Lietuva, mielesnė už sveikatą!“, eilėraščiais, poemomis, karštu žodžiu skelbęs meilę gimtajam kraštui, visam laikui atsistojo į mūsų kultūros kūrėjų gretą“. – A. Kalėda, 1985 m.

Poeto kaip didžio romantiko horizontuose nuolat sukiojosi moterys – jo kūrybos mūzos, vienaip ar kitaip įkvėpusios parašyti garsiuosius savo kūrinius.

Mickevičiaus gyvenimo horizontuose buvo sutikta daug merginų bei moterų, tačiau tik keliolika iš jų paliko gilesnį pėdsaką poeto gyvenime.

Šios parodos tikslas – pateikti informacijos apie moteris, kurioms A. Mickevičius puoselėjo šiltus jausmus ir buvo jo kūrybos įkvėpėjos.

Nurodomi svarbiausi šiai parodai panaudoti leidiniai. Jie yra saugomi Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos fonde. Pateikiamas literatūros sąrašas, kuriame bene svarbiausią vietą užima R. Šalnės ir W. Piotrowicz leidinys „Adomas Mickevičius ir moterys“, išleistas dvejomis kalbomis.

X. Palaiminimas (Sekant Petrarca)

*Palaiminti tie metai, ta diena puikioji,
Ir tos akimirkos palaima neišsenka,
Tai vietai irgi amžina palaima tenka
Kur pirmąkart man širdį uždegė mieloji.*

[...]

Iš A. Mickevičiaus knygos „Poezija“ (Vilnius, 1998, p. 31)

PIRMOSIOS POETO SIMPATIJOS

Poeto biografai yra pastebėję, jog kaip ir dauguma jaunų vyrų, A. Mickevičius nebuvo abejingas dailiajai lyčiai. Panelei Joasei iš Naugarduko krašto skyrė baladę *Patinka*. Ją vėliau pritaikė savo didžiajai meilei Marilei. Vilniuje šiltus jausmus puoselėjo kažkokiai panelei Anelei, su kuria 1817 m. pavasarį ketino susituokti ir paskui išvažiuoti į Žitomirą, tačiau draugų atkalbėtas, poetas liko Vilniuje.

KAROLINA KOVALSKA (1793–1855)

1819 m. pavasarį, po mokslų Vilniuje, A. Mickevičius išvyko į Kauną. Šiame mieste jis susipažino su Kovalskių šeima. Adomas mielai pas juos svečiavosi. Labiausiai jį traukė gydytojo Kovalskio žmona Karolina. Ji buvo laikoma gražuole. Pasakojama, jog moteris sudomino žinomą skulptorių Andre le Bruną – pozavo jam kalant Veneros bareljefą. A. Mickevičius Vilniuje mėgino užsakyti gipsinę Veneros bareljefo kopiją. Tačiau iki šiol nežinoma, ar šis sumanymas buvo įgyvendintas.

KOVA DĖL KAROLINOS PALANKUMO

K. Kovalskos ir A. Mickevičiaus pažintis po truputį peraugo į romaną, nepaisant to, jog moteris buvo ištekėjusi 4 vaikų motina. Jos tolerantiškas vyras kuri laiką apsimetė nepastebįs, jog tarp žmonos ir mokytojo kažkas vyksta.

Vis dėlto ne tik A. Mickevičius siekė K. Kovalskos palankumo. Kartą poetas buvo iškviestas į dvikovą su dar vienu ponios Karolinos gerbėju. Į kovą taip pat norėjo įsivelti ir ponas Kovalskis. Tačiau konfliktas buvo greitai išspręstas: „Svečiai priėjo prie išvados, kad dėl tokios moters tikrai verta kautis ir mielai praleido su Adomu Kovalskių salone taikų vakarą“ [Šalna, 2009: 13].

Manoma, jog Karolina A. Mickevičiaus poezijoje paliko nemažai pėdsakų. Eilėraštis *Skiriama... į albumą* galėjo būti paskirtas Karolinai.

Skiriama... Į albumą

*Skirtingos šalys mūsų žvilgsnį traukė,
Skirtinguos toliuos mūsų mintys skriejo.
Skirtingas kelias viliojo ir šaukė –
Mieļoji mano, kaip mes susiejom?*

*Kaipgi, mieļoji, vienas kitą radom,
Tarsi dvi žvaigždės, lygiai spinduliave,
Tačiau skirtingą kelią per visatą
Be sustojimo amžinai keliave?*

[...]

Iš knygos „Lyrika; Baladės; Poemos“ (Vilnius, 1975), vertė
Alfonsas Maldonis

MARIANA VEREŠČIAKAITĖ – PUTKAMERIENĖ (1799–1863)

1820 m. vasaros pabaigoje A. Mickevičius su bičiuliu Tomu Zanu keliavo po Naugarduko kraštą ir kelioms savaitėms apsistojo Tuhanovičių dvare, kuris tuo metu priklausė Vereščiakų šeimai. Čia vasaras mėgdavo praleisti dvaro šeimininko vaikai: du sūnūs ir duktė Mariana, artimųjų vadinama Marile. Per dvi viešnagės savaites poetas ir Marilė pamilo vienas kitą. A. Mickevičiui tuo metu buvo 20, o Marilei – 19 metų, tačiau mergina jau buvo pažadėta kitam – turtingam grafui Laurynui Putkameriui.

Tuhanovičių dvaras, dail. W. Dmochowski, 1861 m.

MARIANA VEREŠČIAKAITĖ – PUTKAMERIENĖ (1799 - 1863)

Mariana Vereščiakaitė

Nors Marilė nebuvo laikoma gražuole (neaukšta, apvalaus veido su didelėmis žydromis akimis ir šviesiais plaukais), tačiau savo žvilgsniu sužavėjo poetą. 1821 m. žiemą mergina ištekėjo, o tą pačią metų vasarą su A. Mickevičiumi sutiko pakrikštyti kaimynų naujagimį.

Manoma, jog 1822 m. susitikimai su mylimąja galėjo būti dažnesni, nes Marilė su vyru atsikraustė į Baltininkus ir jiedu galėjo dažniau vienas pas kitą atvykti. Šalčios upelės pakrantės buvo mėgstamiausios judviejų susitikimų vietos.

Yra išlikęs laiškėlis, kuriame Marilė kviečia Adomą į pasimatymą. Spėjama, kad poeto ir ištekėjusios moters santykiai galėjo peržengti etiketo ribas.

„[...] kiekvienas iš tavo lūpų išgirstas žodis mano širdyje skamba iki šiol, dažnai man vaidenasi, kad matau tave ir girdžiu, bet tai yra tik vaižduotės sapnai. Oi! Kad nors kartą dar galėčiau tave pamatyti, būdama pati nepastebima, daugiau nieko negeidžiu“.

Iš Marijos Putkamarienės laiško A. Mickevičiui, „Adomas Mickevičius ir moterys“ (Vilnius, 2009, p. 17).

MARILĖS ĮAMŽINIMAS

Vis dėlto, kad ir nesusiklosčius jų santykiams, jiedu visą gyvenimą sekė vienas kito gyvenimo vingius. Būdama taktiška, Marilė prie savo vyro niekada neminėjo A. Mickevičiaus pavardės, nors šis žinojo apie žmonos jausmus garsiajam poetui.

Kalbama, kad Marilės atvaizdą poetas nešiojosi prie krūtinės iki savo mirties.

Rūmus, kuriuose „įkalinta“ jo mylimoji, A. Mickevičius pavaizdavo kaip bokštą, kuriame buvo užmūryta Aldona. Taip pat sukūrė meilės eilėraštį *Skiriama M.*, romansą *Marilės kalnelis*. Marilės figūra sušmėžuoja daugelyje poeto kūrinių.

„Skiriama M.“

[...]

*Visur, kur mes liūdējom, kur skardeno
Džiaugsmingas mūsu juokas kitada –
Aš būsiu su tavim: juk ten iš seno
Dalelė mano sielos palikta.*

Iš knygos „Lyrika; Baladės; Poemos“ (Vilnius, 1975 ,
p. 50), vertė Aleksys Churginas

KAROLINA SOBANSKA (1792–1885)

Karolina Sobanska

Odesoje A. Mickevičius romantiškus santykius užmezgė su Jano Vito (1781–1840) meiluže Karolina Sobanska, su kuria vėliau vyko į Krymą. Savo lankytas vietas poetas aprašė *Krymo sonetuose* (1826). Artimesnių ryšių su ja poetas vis dėlto ilgainiui atsisakė, nes K. Sobanskai poetas tebuvo vienas iš daugelio josios gerbėjų ir tai jam netiko. Išvykęs iš Rusijos, su Karolina susitiko tik 1832 m. Drezdene.

ZINAIDA VOLKONSKA (1791–1862)

Su kunigaikštiene Zinaida Volkonska, garsia Rusijos poete, prozaike, muzikante, A. Mickevičius susipažino Maskvoje, jos literatūros salone. Ilgainiui jis tapo dažnas Z. Volkonskos namų lankytojas ir jai paskyrė eilėraštį *Graikiškajai menei kunigaikštienės Zinaidos Volkonskos namuose Maskvoje* ir sonetą. Nors A. Mickevičius norėjo peržengti draugiškų santykių ribą, bet kunigaikštienė atsisakė. Vėliau jie ir toliau bičiuliavosi už Rusijos ribų, susirašinėjo.

Zinaida Volkonska, dail. O. Kiprensky, 1829 m.

MARIJA ŠIMANOVSKA (1789–1831)

Maria Šimanovska, dail. W. Wankowicz,
1828 m.

Rusijoje A. Mickevičius buvo lepinamas moterų dėmesiu. 1827 m. Maskvoje pirmą kartą susitiko su išsiskyrusia gražuole, žymia pianiste Marija Šimanovska. Poetas ir pianistė palaikė gražius santykius. Vėliau A. Mickevičius vedė josios dukterį Celiną.

KAROLINA JENIŠ-PAVLOVA (1807–1893)

Vienas iš A. Mickevičiaus flirto objektų Odesoje – pažįstama dailininkė ir poetė Karolina Jeniš. Ji buvo kilusi iš vokiečių šeimos, gyveno Maskvoje. Merginos tėvas, garsus medicinos profesorius, pakvietė poetą tapti Karolinos lenkų kalbos mokytoju. Neilgai trukus mergina susižavėjo A. Mickevičiumi, buvo net kalbama apie vedybas, tačiau poetas nenorėjo jai įsipareigoti, nes siekė išvykti iš Rusijos. Poetas merginai paskyrė eilėraštį *Kai paukščiai išskrenda...* (1829).

Karolina Jeniš, dail. V. F. Binemann, 1830 m.

„Kai paukščiai išskrenda...“

*Kai paukščiai išskrenda, žiemos pajutę vėjus,
Ir aukštumoj girdėt jų aimana graudi,
Nekaltink jų, nes vėl, pavasariui atėjus,
Sugrįš į tuos kraštus, kur jų lizdai gimti.*

*Lai tremtinį primins jų balsas ilgesingas!
Kiek kartų po audrų jam vėl nušvis viltis,
Tiek kartų siela jo sparnais pakils džiaugsmingais,
Vėl šiaurėn tolimon, vėl pas tave nuskeris.*

Iš knygos „Lyrika; Baladės; Pemos“ (Vilnius, 1975), vertė Eugenijus Matuzevičius.

HENRIETA IEVA ANKVIČAITĖ (1810–1879)

Viešėdamas Romoje, A. Mickevičius susipažino su grafu iš Galicijos Stanislovu Ankvičiumi ir jo žmona Sofija. Jie turėjo dukterį Henrietą Ievą. Nors laikui bėgant Adomas ir Henrieta vienas kitą pamilo, tačiau merginos tėvai nepritarė jų romantiškiems ryšiams, nes savo dukrai ieškojo jų luomui labiau tinkančio jaunikio. H. I. Ankvičaitė buvo ištekinta už grafo Stanislavo Soltiko. A. Mickevičiui teko pasitraukti iš merginos gyvenimo.

1830 m. ryšys su Ankvičių šeima nutrūko.

Henrietos Marcelinos prototipą galima rasti *Vėlinių* 3 dalyje bei poemoje *Ponas Tadas*.

Henrieta Ieva Ankvičaitė

KONSTANCIJA LUBENSKA (1802–1867)

1830 m. Kopaševe netoli Kosciano (Poznanės kraštas) A. Mickevičius apsistojo Goženskių dvare, kur susipažino su grafiene Konstancija Lubenska, 5 vaikų mama. Ji buvo laikoma išmintinga visos apylinkės gražuole su puikiu išsilavinimu.

A. Mickevičius tapo vieno iš grafienės vaikų – Marijos Teksės krikštatėviu. Napisisekus pereiti Rusijos okupuoto krašto sieną, tarp poeto ir K. Lubenskos išsižiebė romanas. Jis truko apie porą metų, tačiau ir vėliau jiedu palaikė draugiškus ryšius, susirašinėjo.

Konstancija Lubenska,
dail. J. Winkler

**CELINA ŠIMANOVSKA-
MICKEVIČIENĖ (1812–1855)**

Celina Šimanovska

Pirmą kartą Adomas Mickevičius su Celina susipažino 1827 m., kai labai artimai bendravo su merginos motina Marija Šimanovska. Vėliau, šešeriems metams jų ryšiai nutrūko. Per tą laiką mirė Celinos motina, jai teko kęsti nepriteklių. 1833 m. apie tai buvo informuotas poetas. Buvo kalbėta, kad jei Celina sutiks, A. Mickevičius ją ves. Mergina sutiko. 1834 m. birželį Celina ir Adomas susitiko Paryžiuje. Tų pačių metų liepos 22 d. susituokė. Susilaukė 6 vaikų: 3 dukterų ir 3 sūnų.

CELINOS NEGANDOS

Šeimyninio gyvenimo idilę, kuri, pasak poeto biografų, truko 4 metus, po truputį griovė dažnai pasikartojantys Celinos psichinės ligos priepuoliai. Tuo mielai pasinaudojo mistikas Andžejus Tovianskis (vadinamas Mistru), kuris teigė galįs išgydyti poeto žmoną. Mistro atsiradimas labai pakeitė Mickevičių gyvenimą: „misticizmo ir susietos su juo praktikos migla pakibo virš kadaise orių jų namų“ [Šalna 2009: 50]. Neaiškiomis priemonėmis gydydamas Celiną, A. Tovianksis saviems tikslams sugebėjo paveikti sutuoktinius.

Vis dėlto misticizmas neišgydė ponios C. Mickevičienės. Ji susirgo nepagydoma onkologine liga, apie kurią Celina sužinojo likus 3 dienoms iki mirties, 1855 m. kovo 5 d.

Celina Mickevičienė

ANA JUZEFA DEYBEL

Ana Juzefa Deybel

Ana Juzefa Deybel, dar save vadinusi Anos, Ksaveros vardais, buvo garsaus panelių pensiono savininko duktė. Su A. Mickevičiumi susipažino 1841 m. – tuo metu, kai poeto namus pradėjo lankyti Mistras. Manoma, kad tai jis A. Deybel ir poetą supažindino, kad galėtų juo labiau manipuliuoti. Po Celinos mirties, prieš išvykdamas į Artimuosius Rytus, A. Mickevičius A. J. Deybel apvedino su Toviaskio šalininku Edmonu Mainardu.

Manoma, kad Ksavera pagimdė bent vieną poeto vaiką (iš 2 nesantuokinių), santuokoje susilaukė dar trijų.

L'AUTRES MUSES...

Poeto gyvenime be anksčiau minėtųjų, galima paminėti turtingą *Našlę Verą Chliustin* ir jos dukrą *Anastaziją*, rašytoją ir korespondentę iš Niujorko – *Margaret Sarah Fiuler*, Celinos seserį *Sofiją Šimanovską*, poeto giminaitę *Teklę Stipulkovską* ir daugelį kitų, kurių figūros sušmėžuoja tai viename, tai kitame A. Mickevičiaus kūrinyje. Visos šios moterys vienaip ar kitaip įkvėpė *Gražinos*, *Pono Tado*, *Krymo soneto* ir kitų garsių kūrinių autorių.

Literatūra:

1. Kalėda, Algis. Adomas Mickevičius. – Kaunas, 1985 m. – 127 p.: iliustr.
2. Mickiewicz, Adam. Lyrika; Baladės; Poemos. – Vilnius, 1975. – 447 p.
3. Mickiewicz, Adam. Poezija. – Vilnius, 1998. – 143 p.: iliustr.
4. Šalkauskienė, Irena. Didžioji poeto meilė. – Portr., iliustr. // Vilniaus balsas. – 1998, gruod. 18, p. 6.
5. Šalna, Rimantas, Piotrovičius, Voicechas. Adomas Mickevičius ir moterys = Adam Mickiewicz a kobiety. – Vilnius, 2009. – 124 p.: iliustr., portr.

VILNIAUS APSKRITIES
ADOMO MICKEVIČIAUS
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

© Virtualios parodos autorė:

Giedrė Narbutaitė. 2014 metai, Vilnius.

